

Статті

Михайло ХУДАШ

**ІЗ МОЇХ СПОГАДІВ
ПРО ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА Г.Ф.ШИЛА
(до 100-річчя з дня народження)**

Mykhailo KHUDASH. From my Reminiscences of G.F.Shylo, Phil.Dr, Prof. (In 100th Anniversary of Birth).

Познайомився я з Г.Ф.Шилом ще у свої студентські роки (1946–1950), коли був студентом-філологом Львівського державного пединституту, а Гаврило Федорович, десь з 1947 р., був спочатку старшим викладачем, а згодом доцентом кафедри української мови. На нашому курсі він не викладав, тому жодних ближчих контактів з ним у той час я не мав. Тож знав його, можна сказати, лише з зовнішнього вигляду, та ще знав, що він викладач старослов'янської мови. Ближче і безпосередньо познайомився я з Г.Ф.Шилом лише в жовтні 1954 р., коли почав навчатися в аспірантурі при кафедрі української мови цього ж інституту, на якій він тоді продовжував працювати на посаді доцента. З того часу, ще з моїх аспірантських років, між нами склалися досить тісні взаємно доброзичливі довготривалі відносини, хоч між нами була велика різниця в літах, а в той час ще й у службовому становищі.

А зблизила мене з Г.Ф.Шилом ще на початку мого першого року навчання в аспірантурі дуже важлива і пам'ятна в моєму житті подія, якою було обрання мною теми кандидатської дисертації та затвердження її на засіданні кафедри, а згодом і на Вченій раді. Ще в студентські роки я захопився українською старовиною, палеографією і читанням давніх рукописних текстів та стародруків. Тож, коли нам, аспірантам, було запропоновано разом із своїм науковим керівником, доцентом Б.В.Кобилянським, подумати над обранням тем своїх кандидатських дисертацій, я твердо і безповоротно вирішив обрати своєю темою якесь питання з найменш дослідженої на той час ділянки українського мовознавства, а саме з історичної

лексикології. У цьому мене гаряче підтримав завідувач кафедри – доцент Ф.Є.Ткач, який і сам тоді досліджував цю ділянку українського мовознавства і навіть захистив на цю тему кандидатську дисертацію. Однак, несподівано для мене, цій темі явно спротивився мій науковий керівник – доцент Б.В.Кобилянський. А спротивився не тому, що вважав її неактуальною, а тому, що, як про це відверто заявив, не вважав себе стосовно цієї теми достатньо компетентним науковим керівником. Натомість запропонував мені тему з української діалектології, зокрема звернув мою увагу на малодосліджені західнополіські та південноволинські говірки. Ось тут мені на допомогу несподівано і прийшов Гаврило Федорович із своїм, властивим йому прагматичним поглядом на всяку справу.

Після засідання кафедри, на якому мені відвели якийсь час на роздуми над темою, він підійшов до мене і дружньо запропонував мені цю свою прагматичну, але, як мені вдалося, цілком слушну і доброзичливу пораду приблизно такого змісту: “Ви обрали собі для кандидатської дисертації дуже вдалу тему і щиро раджу вам у ніякому разі від неї не відступати. Її треба тільки відповідно сформулювати, обмежити тематично, джерельно і хронологічно. А матеріалу до неї тут у нас у Львові хоч греблю гати. І не потрібно вам буде їздити за цим матеріалом кудись по Поліссі чи Волині за сотні кілометрів. Аспірантура триває три роки. За цей час ви повинні будете здати щось чотири кандидатських іспити, а на це піде відповідний час. Я, як діалектолог, знаю, який той діалектологічний хліб. Якщо б ви навіть устигли зібрати цей досліджуваний діалектний матеріал, то написати дисертацію у відведений вам аспірантський строк ніяк не встигнете. А там, після аспірантури, пошлють вас десь викладати, отже треба буде готувати лекції, тож кандидатську дисертацію будете писати аж до сивого волосся”.

Але і це ще не все. Тут же Гаврило Федорович сказав мені, що в даний час працює над збиранням історичного лінгвістичного матеріалу до своїх діалектологічних студій у Львівському центральному державному історичному архіві, тож порадив мені виробити собі допуск до фондів цього архіву, а там він познайомить мене з директором та з описами фондів багатьох староукраїнських історичних документів. Я з великою радістю

і вдячністю прийняв це його ласкаве запрошення. А десь через два тижні мав уже остаточно сформульовану тему своєї кандидатської дисертації “Лексика українських ділових документів кін. XVI – поч. XVII ст. (на матеріалах Львівського Ставропігійського братства)”, працю над якою завершив у визначений мені аспірантський строк і яка в 1961 р. була опублікована як перша в історії українського мовознавства друкована монографія з української історичної лексикології та яку я у цьому ж році захистив як кандидатську дисертацію.

Після завершення своєї докторської дисертації Гаврило Федорович уже не відвідував архіву. Я зустрічався з ним лише на засіданнях кафедри, факультетських чи загальноінститутських зборах та відкритих лекціях викладачів, на яких обов'язковою була також присутність і аспірантів. Отож згадувати щось про Г.Ф.Шило як про викладача не можу, оскільки, як собі пригадую, був усього на одній його відкритій парі із старослов'янської мови, що надто мало для якоїсь загальної оцінки. На засіданнях кафедри, зокрема при обговоренні якихось наукових питань, він був лише в міру активний. Запамятався мені з того часу як вельми скромна, інтелігентна і доброзичлива людина, хоча добре пам'ятаю і те, що на цих засіданнях кафедри міг деколи не без емоцій сприймати критичні зауваги у свою адресу, часом навіть коли вони, на мій погляд, були і слухними. Це траплялося, зокрема, при обговоренні на кафедрі його планових наукових праць, докторської дисертації “Південно-західні говори УРСР на північ від Дністра”, яку згодом він оформив як окрему монографію і в 1957 р. видав за свій кошт, а в 1962 р. у Ленінграді успішно захистив.

Мої близькі контакти з Г.Ф.Шилом на якийсь час припинилися, коли в 1957 р., після закінчення аспірантури, я став працювати молодшим науковим співробітником відділу мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР, а після переведення Львівського державного педінституту в 1959 р. у Дрогобич і злиття його з Дрогобицьким державним педінститутом, Г.Ф.Шило став працювати на кафедрі української мови цього, вже Дрогобицького педінституту, а, після захисту докторської дисертації та присвоєння йому звання професора, в 1962 р. став завідувачем цієї кафедри.

Мої близькі контакти з Г.Ф.Шилом поновили-

ся у 80-их рр. XX ст., коли ВАК'ом СРСР ми були затверджені членами спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з українського мовознавства при Ужгородському державному університеті. Членами цієї ради ми були продовж ряду років, аж до її розформування цим же ВАК'ом. Про цю вчену раду, її членів я вже мав нагоду писати в своїх спогадах про одного з її членів – доктора філологічних наук, професора І.І.Ковалика¹. Тому тут не буду повторювати тих відомостей, про які там уже писав. Лаконічно зупинюся лише на деяких фрагментах своїх спогадів безпосередньо про Гаврила Федоровича.

Отож насамперед відзначу, що Г.Ф.Шило хоча і працював завідувачем кафедри української мови Дрогобицького державного педінституту, все ж фактично мешкав у Львові. Так само у Львові мешкав І.І.Ковалик, який у той час працював на цій же кафедрі в Дрогобичі консультантом. Тож, як львів'яни, і в Ужгород, і з Ужгорода ми завжди їхали разом, а в Ужгороді разом влаштувалися і в готелі. Однак у готелі нам завжди бронювали двоособові номери. Іван Іванович Ковалик якось домовився про одноособовий номер, а ми з Гаврилом Федоровичем задовольнялися і двоособовим. Особливо цим був задоволений Гаврило Федорович, бо, як сам мені колись признався, як співмешканець я імпоную йому тим, що у сні не хроплю і до мене, як давно знайомого, він має повну довіру, щоб поділитися думками. Отож, бувало, ми, особливо перед сном, вели довгі розмови на різні теми. Переважно якийсь замкнутий у собі, мовчазливий, Гаврило Федорович мов би оживав і часом міг навіть поділитися зі мною відомостями про себе особисто, з якими далеко не кожен захотів би з кимось ділитися. Так, для прикладу, розповів мені навіть на яку суму має наощадній книжці заощаджень та що ще не вирішив, кому ці заощадження переказати в заповіті – дочці чи зятеві, бо любить цього зятя як рідного сина. Дуже жаль, що цей його зять, як довідався я від його дочки Оксани Гаврилівни, трагічно загинув. З відомих причин пропала, мабуть, і ця, досить значна, як на ті часи, сума його заощаджень, а, втім, збирав він її, як я це помічав, відказуючи собі не раз і в чомусь необхідному. Але що найбільш цікаво, ще в цей час

¹Див.: Худаш М. Світла пам'ять про вченого // Збірник праць і матеріалів на пошану професора Івана Ковалика. – Львів, 2003. – С. 182–188.

тоталітаризму, розповів мені якось Г.Ф.Шило і про те, що, повернувшись у 1939 р. з Варшави, де працював асистентом кафедри славістики Варшавського університету, у Рівне, не сприйняв радянської влади й дійсності і, при відступі німецьких окупаційних військ, вирішив емігрувати на Захід. Проте, не вдалося йому це, бо встиг добратися лише до Турки (Львівська обл.), де його наздогнали радянські війська і йому з великим трудом удалося звідтам вибратись та уникнути арешту органами НКВД. Вислухавши це, я запитав його: “Ви що, Гавриле Федоровичу, пишете це і в автобіографії?”. На що почув відповідь: “Ага, нема дурних”. “То, – запитую, – навіщо мені про це розповідаєте?”. На що почув відповідь: “Бо вас давно знаю і вам довіряю”. Розповідав мені Гаврило Федорович і про різні свої негаразди, про важку недугу дружини, про проблеми з друкуванням своїх праць, про свої конфлікти в інституті тощо. Торкалися ми і різних наукових проблем.

На засіданнях спеціалізованої вченої ради Г.Ф.Шило, як її член, був досить активним. Недивлячись на свій у той час уже поважний вік і підірваний стан здоров'я, він не пропустив жодного засідання Вченої ради. До здобувачів ученого ступеня завжди ставився толерантно, брав активну участь в обговоренні.

Пишучи ці спогади, не можу не згадати, що, наскільки мене не зраджує пам'ять, десь у 1982 р. Гаврило Федорович звернувся до мене з проханням ознайомитися з його працею “Словник українських говорів Наддністрянщини” і дати про нього свій відгук з рекомендацією до друку. Цей словник я вичитував десь два місяці. Моїх зауважень було чимало. Гаврило Федорович подякував мені за них і пообіцяв їх урахувати. Але чи урахував – я не цікавився. Старанням Інституту українознавства НАН України, при фінансовій підтримці Наукового товариства ім. Шевченка в Америці, цей словник, під редакцією д. ф. н., проф. Л.Полюги та к. ф. н. Н.Хобзей, був опублікований аж у 2008 р. На його титульній сторінці значиться: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича Академії наук України, Наукове товариство ім. Шевченка в Америці. Гаврило Шило. Наддністрянський регіональний словник. – Львів; Нью-Йорк, 2008. – 288 с. Цей, гарно виданий словник, ласкаво подарували мені його редактори та дочка Г.Ф.Шило Оксана Гаврилівна.

Нові видання

Молинь В.Д., Молинь І.Р. Микола Тимків (присвята 100-літньому ювілею майстра). – Косів: Писаний Камінь, 2009. – 28 с.: іл.

Гуцульський регіон України продовжує постачати історію українського національного мистецтва непересічними індивідуальностями в різних галузях народної творчості. Ще недавно ім'я Миколи Тимківа (1909-1985) згадувалося в числі живих практиків мистецтва, сьогодні ж воно поглиблює розуміння цілого історико-культурного феномена – косівської школи різьбярства. Авторі-упорядники видання, присвяченого 100-літтю від дня його народження, зуміли вперше систематизувати велику творчу спадщину народного майстра, пов'язавши її з активною громадською діяльністю М.П.Тимківа. Незважаючи на невеликий об'єм видання і максимально стислий нарис життя і творчості митця в такий спосіб починає вшановуватися носій ще одного досвіду традиційної естетичної культури українців.

Після короткого переднього слова Івана Кочержука, голови Косівської регіональної організації Національної спілки художників України, друкується основний текст Валентини та Івана Молинів – “Микола Тимків – майстер широкого творчого діапазону”, в якому подається прискіплива творча біографія М.П.Тимківа з наведенням цінного документа – свідоцтва, виданого Миколою Тимківом про закінчення навчання у приватній школі-майстерні Василя Девдюка у с. Старий Косів (1924-1927). Услід друкується світлина з родинного архіву – “М.Тимків з майстрами. Косів, 1928”, а також корпус фоторепродукцій його основних творів. Цю частину видання завершують дві документальні світлини, на яких М.П.Тимків стоїть серед членів своєї родини, а також репортажний знімок з науково-практичної конференції, присвяченої століттю від дня народження визначного майстра.

Видання, зверстане у форматі невеликого альбому, збагачує історіографію такого шанованого у світі явища, як косівська школа різьбярства. З її появою можна очікувати поглиблення зацікавлення цим феноменом науковців як в Україні, так і поза її межами.

Роман ЯЦІВ